

Տ. ԹՈՎԱՄՎԱՐԴԱՊԵՏ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆԻ ՔԱՐՈՉԸ՝ ԽՈՍՎԱԾ Ս. ԳԱՅԱՆԵ ՎԱՆՔՈՒՄ ՄԱՏՈՒՅՎԱԾ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ

(19 նոյեմբերի, 2023)

Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն.

«Որ ո՛ր ընկալցի զմանուկս զայս յանուն Իմ՝
զԻս ընդունի. եւ որ զԻս ընդունիցի՝ ընդունի
զառափիչն Իմ. զի որ փոքրիկն է յամենեսին
ի ձեռն՝ նա եղիցի մեծ»

(Ղուկ. Թ. 48):

Քրիստոս Իր աշակերտներին հետ Կափառնայում քաղաք էր գնում՝
ճանապարհին խոսելով Իր՝ մարդկանց ձեռքը մատնվելու, խաչվե-
լու, հարուժյուն առնելու եւ այլ նյութերի շուրջ: Աշակերտները զրույցի
մի մասը հասկանում էին, մյուս մասը, Ղուկաս ավետարանչի բառերով
ասած, «չէին ըմբռնում»: Բայց մի բան հստակ էր. Հիսուս գոնե ֆիզիկա-
պես վաղ թե ուշ չէր լինելու Իր աշակերտներին հետ:

Այս մտածումների կամ նույնիսկ մտահոգությունների մեջ աշակերտ-
ները խոսում եւ մինչեւ անգամ վիճում էին միմյանց հետ, թե երբ Տերը
գնա, ապա ով է իրենցից մեծը կամ առաջնորդը լինելու: Այդ մասին, սա-
կայն, նրանք վարանում են հարցնել Հիսուսին: Ի վերջո, Հիսուս Իր մոտ է
կանչում աշակերտներին, եւ նրանք ստիպված են լինում խոստովանել:
Իմանալով վեճի պատճառը՝ Հիսուս մի մանուկ է կանգնեցնում նրանց
առջեւ ու ասում է. «Ով որ այս մանկանն ընդունի իմ անունով, ինձ է ըն-
դունում, իսկ ով որ ինձ ընդունի, ընդունում է ինձ Ուղարկողին. որովհե-
տեւ ով որ ձեր մեջ փոքրագույնն է, նա է մեծ» (Ղուկ. Թ. 48):

Սիրելիներ, ինչպես հասկացաք, Ավետարանի՝ այսօրվա մեզ բոլորիս
պատգամը խոնարհության առաքինության մասին է: Խոնարհությունը
բոլոր առաքինությունների մայրն է: Պատահական չէ, որ Եկեղեցու սուրբ
հայրերը խոնարհությունը կարգել են իբրեւ առաջին եւ ամենակարեւոր
առաքինություն՝ ցույց տալով դրա աստվածահաճոյությունը եւ այն կրող
մարդկանց՝ Աստծու սիրելիները լինելու հանգամանքը:

Հետաքրքրական մի փաստ: Լատինական լեզուներում “humility”, այսինքն՝ «խոնարհություն» բառը ծագում է “humus” բառից, որ նշանակում է հող: Ասել է թե՛ մարդն ստեղծված է հողից եւ կրկին հող է դառնալու, այդ դեպքում ինչո՞ւ պետք է մեծամտանա, արդյո՞ք կարճատեւ, անցողիկ ու նյութական հաջողությունների համար:

Խոնարհությունը քրիստոնեական կյանքում ճանապարհն է փրկության, իսկ խոնարհ մարդը հաճելի Աստծուն:

Առաքինությունները շնորհ են, Աստծու պարգեւ, բայց նաեւ՝ ընտրություն: Ծննդոց գրքի առաջին գլխում կարդում ենք, որ մարդն ստեղծված է Աստծու պատկերով եւ նմանությամբ (Ծննդ. Ա. 26): Եթե պատկերը վերաբերում է մարդու հոգեւոր էությանը, այսինքն՝ մարդու հողեղեն շինվածքը հոգով օժտելուն, ապա նմանությունն ընտրությամբ է: Պատկերն ի բնե մարդն ունի, իսկ Աստծուն նմանությունը ձեռքբերովի է: Առաքինությունները, ուրեմն, ընտրություն են, որ Աստծու պատկերով ստեղծվածներն ամենօրյա հոգեւոր աշխատանքով կարողանանք նաեւ նմանվել մեր Արարչին:

Իրապես, խոնարհությունը պետք է լինի կամովին: «Ով խոնարհեցնում է իրեն, ինչպես այս մանուկը, երկնքի արքայության մեջ նա է մեծ» (Մատթ. ԺԸ. 4): Ուրեմն՝ Տերը տարբերություն է դնում խոնարհության եւ խոնարհեցվելու միջեւ: Խոնարհեցվելն այն է, երբ դու խոնարհվում ես ուրիշի միջոցով, ուրիշի նախատինքն է քեզ ստիպում խոնարհվել: Հայրերն այս երեւույթն անվանում են «հարկադիր հնազանդություն» եւ մեզ կոչ անում, որ մենք մեր իսկ կամքով եւ ամենայն հոժարությամբ խոնարհվենք, ճիշտ այնպես, ինչպես Տեր Հիսուս արեց Իր երկրային կյանքում:

Խոնարհության կատարյալ եւ ամենամեծ օրինակը մեր Տերն ու մեր Փրկիչն է՝ Հիսուս Քրիստոսը: Նայենք Նրան, թե ինչպիսի խոնարհությամբ ապրեց Իր երկրային կյանքի ողջ ընթացքը: Զխորշեց աղքատ կամ անգրագետ մարդկանց առաքյալներ կարգելուց, աստվածային շնորհները լիովին բաշխեց հիվանդներին, կարիքավորներին, սգավորներին մխիթարեց, քաղցածներին կերակրեց: Նա Իր ժողովրդի մեջ էր, նրանց հետ՝ աղքատների եւ հարուստների, ռամիկների եւ իշխանավորների, սրբերի եւ մեղավորների:

Իսկ խոնարհության ամենամեծ դասը, որ Նա տվեց ամենքիս, անշուշտ, ոտնւվան էր, երբ խոնարհվեց եւ լվաց Իր աշակերտների ոտքե-

րը՝ տալով մեզ աստվածային այդ առաքինության ամենամեծ եւ հավերժական պատգամը, որպեսզի մենք եւս այդպես վարվենք մեկս մյուսի հանդեպ:

Իսկ այսօր ահա Քրիստոս պատգամում է ամենքիս լինել մանուկների պես խոնարհ ու հեզ: Նա փոխեց մեծի եւ մեծության մասին մարդկության մտածելակերպը՝ մեզանից պահանջելով ոչ թե իշխել իրար, այլ իր օրինակով խոնարհաբար ծառայել մեկս մյուսին, եթե նույնիսկ ունենք իշխելու իրավունք կամ հանգամանք:

Անապատական հայրերից մեկին հարցնում են, թե ինչ է խոնարհությունը: Նա պատասխանում է, որ խոնարհությունը մեծ գործ է՝ Աստծու գործը: Խոնարհության ձեւը մարմնական աշխատանք ստանձնելն է եւ «բոլորի ծառա լինելը»: Կրկին հարցնում են, թե ինչ է նշանակում «լինել բոլորի ծառա»: Սուրբ հայրն ասում է՝ դա «նշանակում է չնայել ուրիշների մեղքերին, այլ միշտ նայել սեփական սխալներին եւ անդադար աղոթք անել»:

Խոնարհությունը մարդուն միանգամից մի քանի հոգեւոր շնորհներով է օժտում՝ սիրով, պարզությամբ, հեզությամբ, բարության, անհիշաշարության, հնազանդության: Խոնարհն ընտրում է հոգով աղքատությունը եւ արժանանում միաժամանակ հոգեւոր հարստության:

Խոնարհությունը որեւէ կերպ պետք չէ շփոթել խեղճության հետ: Այստեղ երկու կարեւոր հանգամանք պետք է ընդգծել:

Ա. Խոնարհ մարդն ինչ-որ բանի հասած մարդն է, որն իր հաջողություններով թերեւս հպարտանալու առիթ ունի, բայց հասկանում է, որ այն, ինչ ձեռք է բերել, Աստծուն է պատկանում, Նրանից է տրված, հետեւաբար չի մեծամտանում, այլ խոնարհվում է Աստծու առաջ: Պիտի ունենաս, որ հրաժարվես, պիտի հասած լինես որեւէ բանի՝ հպարտանալու չափ, բայց ընտրես խոնարհությունը եւ հաստատվես այդ առաքինության մեջ, այն դարձնես քո տեսակն ու էությունը:

Բ. Խեղճությունը հատուկ է թույլ մարդկանց, մինչդեռ խոնարհ մարդն ուժեղ, հզոր, աշխատասեր, առաքինի մարդն է:

Տեր Հիսուս որքան բարձրացնում է խոնարհության առաքինության դերը մարդու կյանքում եւ կարեւորում այն՝ հռչակելով, թե ով ընդունի մանուկներին, Իրեն է ընդունում, նույնքան եւ դատապարտում է խոնարհներին կամ մանուկներին գայթակղեցնողներին՝ ասելով. «Ով գայթակղեցնի փոքրիկներից մեկին, նրա համար ավելի լավ է նրա պարանոցից էջի երկանաքար կախվի, եւ նա ծովի խորքն ընկղմվի» (Մատթ. ԺԸ. 6):

Սուրբ Հովհան Ոսկեբերանը մի կարեւոր դիտարկում է անում խոնարհության վերաբերյալ: Ասում է, որ խոնարհության պետք է ձգտել, բայց եւ պետք է չափազանց ուշադիր լինել, որպեսզի խոնարհությունը չվերածվի փառամոլության, քանի որ, ըստ մեծ հայրապետի, շատ խոնարհներ ընկնում են մեծամտության մեղքի մեջ: Իսկապես, խոնարհությունը փրկության դուռ է, բայց նաեւ հեշտորեն մեծամտության պատճառ կարող է դառնալ: Այստեղ, իհարկե, պետք է միշտ հիշել մեր Տիրոջ մեկ այլ պատգամը. «Երբ կատարեք այն բոլորը, որ ձեզ հրամայված է, ասացեք, թե՛ անպիտան ծառաներ ենք, ինչ որ պարտավոր էինք անել, այն արեցինք» (Ղուկ. ԺԷ. 10): Ոսկեբերան Հայրապետն ասում է նաեւ, որ ավելի լավ է խոնարհ չլինել ընդհանրապես, քան թե ձգտել խոնարհության եւ ընկղմվել փառամոլության մեղքի հորձանուտը:

Եւ, իրապես, «Հարանց վարք»-ում՝ մենակյաց կամ վանական սուրբ հայրերի կյանքը պատմող վկայությունների մեջ, բազմաթիվ են այն դեպքերը, երբ այս կամ այն կրոնավորն իր կյանքը նվիրել է Աստծուն, հրաժարվել աշխարհից, սակայն իր հպարտության մեղքին տրվելով՝ կորցրել է Աստծու բարեհաճությունը: Այսինքն՝ խոնարհության բացակայությունը կործանում է նույնիսկ Աստծու ճանապարհն ընտրած մարդկանց:

Եսայիի մարգարեության մեջ կարդում ենք. «Տերն ասում է. Ես ում կնայեմ, եթե ոչ հեզերին, խոնարհներին եւ Իմ խոսքերից դողացողներին» (Եսայի. ԿԶ. 2), իսկ Սիրաքի Իմաստության գրքում կարդում ենք հետեւյալ խրատը. «Որքան մեծ լինես, այնքան խոնարհեցրու քո անձը, որպեսզի շնորհ գտնես Տիրոջ առաջ» (Սիրաք Գ. 20):

Խոնարհ մարդն իր անձով փառաբանում է Աստծուն եւ մեծապես պարգեւներ է ստանալու Աստծուց, ինչպես եւ Տերն է ասում Առաջին Թագավորությունների գրքում. «Ես փառավորելու եմ ինձ փառավորողներին» (Ա. Թագ. Բ. 30):

Ուրեմն՝ խնդրենք այսօր Աստծուց, որ մեզ զարդարի առաքինություններով՝ մեր կյանքը դարձնելով առավել աստվածահաճո:

Մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի շնորհը, սերը եւ խաղաղությունը թող լինի մեզ բոլորիս հետ. ամեն:

